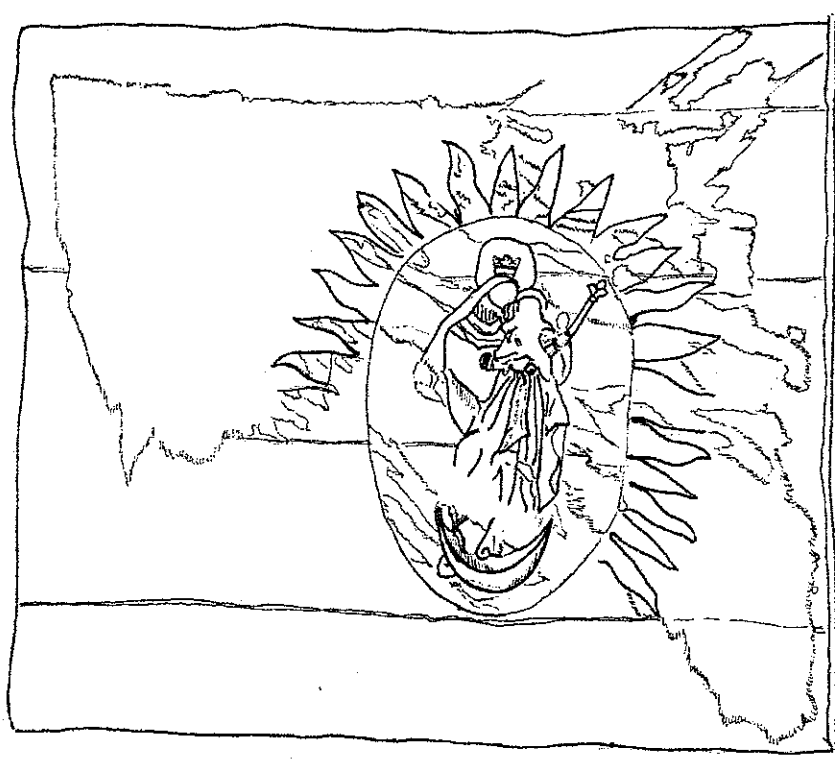

vexilologie

89

ZPRAVODAJ VEXILOLOGICKÉHO KLUBU V PRAZE 3

1867

1868

1869

1870

1871

1872

1873

1874

1875

1876

1877

1878

1879

1880

1881

1882

1883

1884

1885

1886

1887

1888

1889

1890

1891

1892

1893

1894

1895

1896

1897

1898

1899

1900

1901

1902

1903

1904

1905

1906

1907

1908

1909

1910

1911

1912

1913

1914

1915

1916

1917

1918

1919

1920

1921

1922

1923

1924

1925

1926

1927

1928

1929

1930

1931

1932

1933

1934

1935

1936

1937

1938

1939

1940

1941

1942

1943

1944

1945

České prapory ukořistěné za třicetileté války

Státní sbírka trofejí (*Statens trofésamling*), dnes přidružená k Armádnímu muzeu ve Stockholmu, je unikátní sbírka evropských trofejí: praporů, korouhví, bubnů, děl, tympánů, pevnostních klíčů aj., dobytých švédskou armádou od dob třicetileté války do poslední války s Norskem r. 1814.

Státní sbírka trofejí (dále ST) vznikla více méně z podnětu říšského kancléře Axela Oxenstierna, který již r. 1633 po bitvě u Oldendorfu podal říšské radě návrh, aby prapory a korouhve zasláné z bitvy do vlasti (asi 75 kusů) byly vyvěšeny na vhodném místě a na důkaz vítězství byly navěky zachovány jako trofeje. Později následovaly i plány, jak mají být trofeje rozříděny podle zemí a pro orientaci označeny. Jeho záměr nebyl bohužel uskutečněn a trofeje se během staletí několikrát stěhovaly z místa na místo, nové plány na vybudování důstojného příslušeňku přicházely a zůstávaly pouze na papíře. R. 1670 napsal zbrojní mistr, že trofeje leží naházeny v koutě zbrojnice prožrané krysami a plesnivěji. Protože konzervování bylo v té době neznámý pojem, bylo rozhodnuto, že všechny trofeje budou alespoň pro trvalou upomínku vyobrazeny. R. 1683 byl proto sepsán kontrakt s malířem Olofem Hoffmanem, který pak s různými přestávkami vymaloval do r. 1703 asi 2300 trofejí. Jeho akvarely jsou pro nás nepostradatelnou pomůckou jak při identifikaci dnes už fragmentárních praporů, tak při jejich konzervování. Zároveň jsou i zlatým dolem informací pro všechny evropské vexilology a heraldiky.

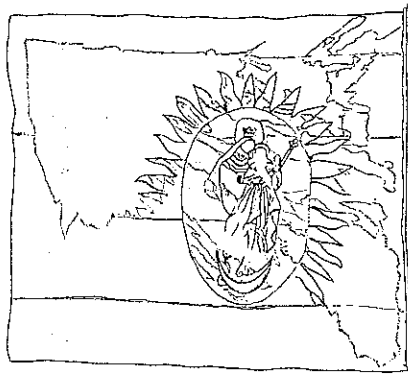
Z r. 1685 pochází první zachovaný inventář zbrojnice na Stockholmském zámku zahrnující i seznam trofejí s údaji o původu, místě ukořistění, dodávkách aj., ale ty jsou bohužel nespoehlivé a z velké části vybájené. V této podobě se pak údaje o trofejích tradovaly v podstatě až do r. 1892, kdy teprve dochází k pokusu o jejich kritické vědecké zpracování. Kolem r. 1930 navázalo představenstvo *Livruskammaren*, kam tehdy trofeje náležely, spolupráci s rakouským historikem Alfredem Mellem, který atribuoval část císařských praporů z doby třicetileté války. Velký krok kupředu při identifikaci trofejí byl učiněn zásluhou mého předchůdce Arneho Danielssona, který se sbírkou zabýval od šedesátých let. Poněvadž jen textilních trofejí je na 4000, nejsou ještě dodnes všechny atribuovány a stále dochází k novým zajímavým objevům. Když jsem nastoupila do Armádního muzea v r. 1988, z pochopitelných důvodů jsem měla eminentní zájem o případné trofeje českého původu. A. Danielsson již dříve identifikoval dva prapory s pražskými městskými znaky a svitu pěchotních praporů. Protože však neměl možnost studia pramenů psaných česky, nebyla jeho práce dovedena do konce.

Než se začneme zabývat jednotlivými prapory z doposud 15 identifikovaných, bude na místě připomenout si některá fakta o situaci v Praze v r. 1648.

Svédský důstojník Johan Koppý, který se účastnil boje o Prahu 26. července 1648, píše generálu Wrangelovi, že ukořistili *dreytsig fändlein* (1). V dřívějším dopisu Kalowovi se zmiňuje o 32, své ženě do Chebu (2) píše o 31 praporech. Vzhledem k tomu, že švédští vojáci za překvapivého nočního přepadu Malé

Strany a Hradčan nenarazili na organizovaný odboj Pražanů, nebyly pravděpodobně žádné prapory získány v boji. Musí tudíž jít o kořist asi 30 praporů. Otázka zní, jakých a odkud?

Domněnku o kořisti potvrzuje i dopis rytmistra Václava Mičana falckému hraběti Karlu Gustavovi o předání 5 praporů Valdštejnského pluku generálu Königsmarckovi (3). Píše sice, že je získal "s nasazením vlastní krve", ale sotva je sám všechny dobral. Našel je ve zbrojnici Pražského hradu? Ve dřívějších letech se tam prapory ukládaly, jak se dočteme z korespondence zbrojního písaře Oldřicha Kalta z let 1621 až 1623 (4). V nizozemském inventáři hradní zbrojnice, pořizovaném 28. července 1648, však žádná zmínka o praporech není (5). Kterých 30 praporů tedy může z Prahy pocházet?

Obr. 1

zují atribuci. O vzniku valdštejnských praporů se dočteme v *Pramenech k dějinám třicetileté války* (7) v listu císaře Ferdinanda III. z roku 1642, kde nařizuje, aby prapory byly zhotoveny v Praze nákladem 40 zlatých za kus. Při této příležitosti bylo pořízeno celkem 12 praporů pro pěchotu zemské hotovosti pod velením generálvachtmistra v Čechách Buriana Ladislava, hraběte z Valdštejna (Maxmiliánova předchůdce). Bylo již řečeno, že valdštejnských praporů je v ST devět. Pět máme doložených z Prahy Mičanem, zbývající mohly být získány již dříve - v bitvě u Jankova 1645, kde část Valdštejnova vojska bojovala pod velením nejvyššího lajtnanta Baltazara Schmidta, který byl v boji zabit a jeho vojsko utrpělo porážku. (L.B. Valdštejn s další částí armády obléhal v tom čase Olomouc.) Celkem bylo v bitvě u Jankova dobyto 34 praporů a 48 korouhví, bližší údaje neexistují.

Další pěchotní prapor ST 11:420, bezesporu českého původu, se nám dodnes nezachoval, ale známe jej z Hoffmanovy ilustrace (obr.2). Český lev na červeném listu a červeno-bílý lem sestavený z trojúhelníků dotvrzuje atribuci. Úvahy o datování a komu případně prapor patřil jsou jen hypotetické. Ferdinandova iniciála *F III* je ozdobena korunou stejnou jako má český lev, z čehož se dá soudit, že prapor pochází z doby, kdy Ferdinand III. byl českým králem, tudíž z let 1627 - 1637. V tomto časovém intervalu verboval např. hrabě Adam Erdman Trčka z Lípy (v letech 1631 a 1632) v Čechách celkem 12 kompanií, které později utrpěly po-

Podle V. Lívy (6) byl v Praze posádkou jediný pluk pěchoty Maxmiliána, hraběte z Valdštejna, který měl 6 kompanií, tedy 6 praporů, plus měšťanská milice. V naší sbírce je každopádně valdštejnských praporů devět, vyobrazení jednoho z nich (ST 16:68a) zde přinášíme (obr.1). Jsou šity z modrého taftu s lemem (bordurou) sešíváním z kosočtverců v barvě červené, bílé, žluté a modré (v barvách českého a valdštejnského rodového znaku). Motivy dvou z praporů, na kterých je formou intarzie vyobrazen český dvouocasý lev a na jiném svatý Václav, potvr-

rážku ve Slezsku, kde prapor mohl být ukořistěn protivníkem (8).

Další český lev zdobí červenou damaškovou korouhev ST 13:625. Lev, koruna, iniciála F a květiny v rozích jsou aplikovány z bílého taftu proškávaného stříbrnou nití, ostatní detaily jsou vyšity stříbrem - tedy jak materiál, tak provedení jsou na svou dobu velice luxusní. Monogram F III na vnější straně zaráží poněkud svým nesymetrickým provedením, což vede k podezření, že číslice III je vyšita dodatečně. Také na vnitřní straně korouhve jsou kolem lva vyšita písmena F, III, (R), I, A - (Romanorum Imperator Augustus) - titul náležící císaři

není v souladu s "pouze" královskou korunou nad F. Pokud jsou výšivky na korouhvi pozdějším dodatkem, mohla by pocházet z doby vlády Ferdinanda II. Podobně vyhlížející červená korouhev je vyobrazena na stolní desce z kamenné intarzie - pietra dura - z majetku knížete Karla I. z Lichtenštejna, jež je datována do let 1620 až 1623 (9). Další české prapory byly identifikovány za pomoci pražských městských znaků a české devizy.

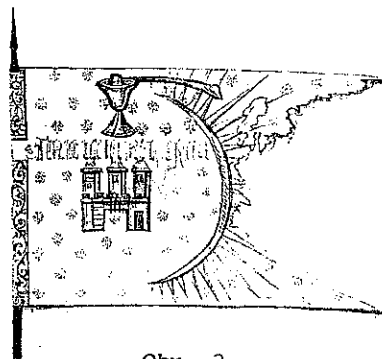
Jedním z nejvzácnějších a bezesporu nejstarších praporů v ST je dnes pouze fragmentárně dochovaný husitský prapor ST 19:127 s nápisem *(Pan) Bůh pomoz nasse* a třemi věžemi pražského staroměstského znaku na původně karmínově červeném listu. Z Hoffmannovy ilustrace (obr. 3) víme, že v horní části byl původně ještě kalich. Podle článku J. Čarka se dá prapor datovat před rok 1477 (10).

Může tu být souvislost s "praporcem červeným starým, na němž stál kalich pozlacený malovaný...", pod kterým šly "tři houfy... pivovarníkův, tesařův... selského lidu..." ? Tento citát pochází z líčení slavnostní vojenské přehlídky na počest vjezdu Fridricha Falckého do Prahy r. 1619 (11). Že tato asociace není tak docela vyfabulovaná, dokazuje totiž další prapor ST 8:107 pocházející z doby Rudolfa II. Na vnitřní straně (obr. 4a) nese císařský znak s dvouhlavým orlem a nápisem *RVDOLPH II IMP. SEMP. (AVG) AD SIT* a datování 1604 (1619). Na vnější straně (obr. 4b) má znak Nového Města pražského, text *(INSIGNIA) NOVAE VRBIS PRAGENSIS* a opět datování 1604, které je na obou stranách přemalováno na 1619. Z toho vyplývá, že tento starý prapor znovu nabyl na aktuálnosti roku 1619 za krátké vlády Fridricha Falckého.

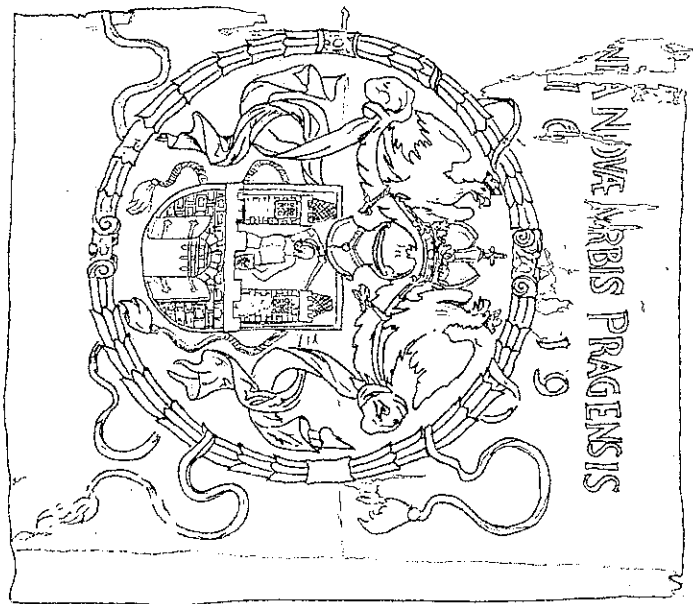
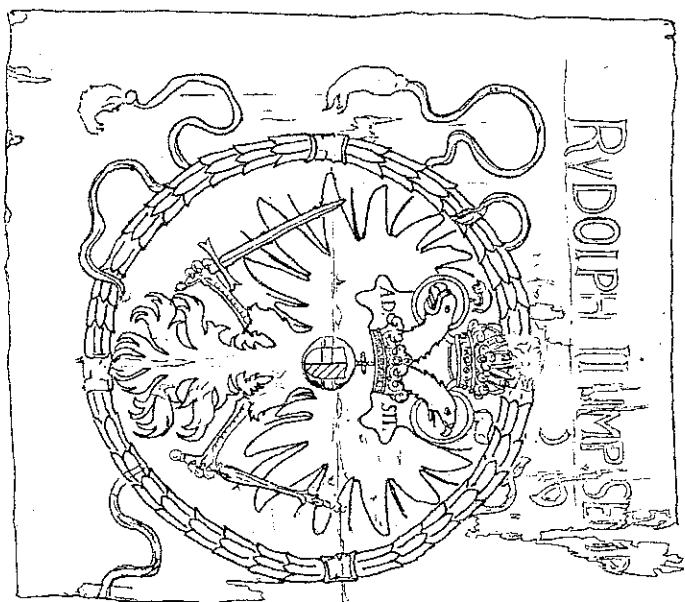
Konečně existují ve sbírce dva pěchovní prapory, jejichž motiv koresponduje s motivy českých městských pečeti z husitské

Obr. 2

Obr. 3

Obv. 4

doby. Zaslouhují pozornost proto, že mají nepopíratelně protestantskou symboliku a protestanti byli spojenci Švédů ve válce.

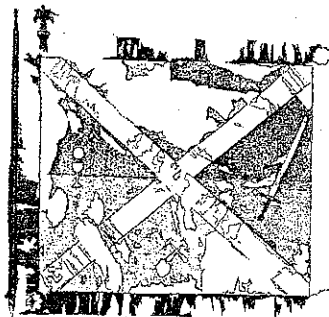
Pěchotní prapor ST 22:201 jsme připsali Kutné Hoře, protože v in-tarzii provedený kalich a zkřížená hornická kladívka korespondují s kutnohorským městským znakem užívaným až do r. 1641. Na praporu je navíc zobrazen meč, ale eventuelní motiv v horní čtvrtině chybí. Prapor přišel do sbírky pravděpodobně později, protože není vyobrazen O. Hofmanem, ale J. Jonssonem (obr. 5). Pozoruhodný je i hrot žerdi, který je opět formován do tvaru kalicha a podkovy - vše ze stříbra, horní polovina hrotu je bohužel ulomena.

Poslední z praporů, který eventuelně může mít souvislost s českým prostředím, je pěchotní prapor ST 28:32 (obr. 6), kde na modrém listu jsou devizy *FVLGET CRVCIS MYSTERIVM SIGNO VINCES*. Kalich, metla a důtky jsou motivy, které se nacházejí i na staré pečeti Chocně (12), užívané v době 15. až 17. století. Na praporu jsou tyto motivy umístěny na kříži. Tato atribuce nemůže být pro velkou obecnost motivu zcela jistá. Podle sekundární žerdi lze s jistotou říci, že prapor byl získán před r. 1634.

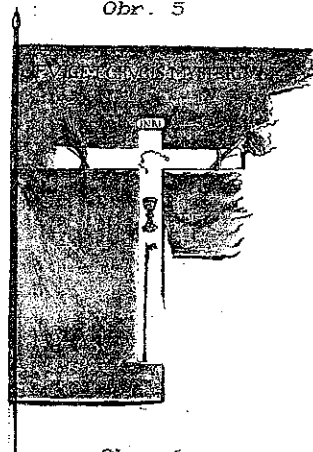
Když si vybavíme celý rejstřík zmíněných českých praporů z naší sbírky, vidíme, že s výjimkou valdštejnských pěchotních ty ostatní sotva byly užívány v císařské armádě v boji proti Švédům. Přemalba letopočtu na rudolfinském praporu nás nenásilně zavádí k roku 1619 - krátkému období vlády Zimního krále a následné bitvě na Bílé Hoře, kde některé z praporů eventuelně mohly být užity.

Je známo, že v bitvě padlo vítězům do rukou asi 100 praporů - část byla zaslána papeži do Říma, Albrecht z Valdštejna poslal část praporů dobytých jeho vojskem císaři do Vídně (13) a větší na praporů skončila asi v rukou bavorského vévody Maxmiliána a Tillyho. Část bělohorských trofejí Tillyho pak padla Švédům do rukou např. ve Würzburgu (trubkové praporky Fridrichovy) a ve Frankfurtu nad Odrou r. 1631 (zde získali Švédové Fridrichova děla, která mu švédský král Gustav II. Adolf dříve v Heidelbergu daroval) (14). Je myslitelné, že mezi dobytými předměty byly i prapory - trofeje, které byly pro vojáky vítanou kořistí, neboť za každý odevzdaný pěchotní prapor dostali odměnou 50 říšských dolarů, za korouhev dokonce 100 Rd. (15)

Existuje ještě ovšem jiné vysvětlení pro původ některých praporů v ST. Z roku 1648 se zachovaly inventáře Rudolfový kun-

Obr. 5

Obr. 6

stkomory s popisem jednotlivých místností Hradu, které byly za-
slány švédské královně Kristýně, aby mohla rozhodnout, o co má
z Prahy zájem. Soupisy existují ve třech verzích. V inventáři
z 1. - 11. září 1648 v seznamu B čteme: "In der dritten Kammer...
Im vnterfach. Etliche alte Fahnen vnd Türkiesche Bücher". V ne-
datovaném seznamu A nadepsaném "Was sich In Ihrer Kays. Majst.
Kunstkammer zu Prag befunden: Inder Rüst Kammer bestehet: Nach-
folgendt: Etliche alte Standöre vnd Fahnen." (16) Nedá se vylou-
čit, že právě odtamtud může pocházet např. rudolfinský prapor
z roku 1604.

Kromě již zmíněných 15 praporů existuje v ST ještě jedna
monumentální svita šesti praporů, jejíž motivy svědčí o vztahu
k Čechám: porážka Fridricha Falckého císařským orlem, Fridrich
a jeho turečtí spojenci, Fridrich a jeho spojenci v pekelných
plamenech - rozpač protestantské unie aj. Původně byla svita A.
Mellem atribuována pluku Albrechta z Valdštejna verbovaném
1626, jelikož Mell vycházel z domněnky, že jde o trofeje a že
prapory musely náležet někomu, kdo měl vztah k bitvě na Bílé Ho-
ře. Ovšem srovnáním s dobovou grafikou - politickými letáky, kde
jsou obdobné motivy - musíme posunout dobu jejich vzniku blíže
k vládě Fridrichově. Se zřetelem k velikosti (320x420 cm) ^{*}/,
provedení (bílý hedvábný taft a malba) a motivům praporů není
vyloučeno, že by mohly být totožné se svitou 15 praporů objedna-
ných pro nově zverbovaný pluk Karla knížete z Lichtenštejna,
místodržitele v Čechách, který zhotovil krejčí Štefan Pirckman
(Perckman, Birckman) 14. 8. 1621 za 100 zlatých od kusu. (Karel
z Lichtenštejna je v ST reprezentován ještě bíle natřenou žerdí
korouhve, která je po celé délce zdobena zlatými korunami, pla-
meny a Karlovými monogramy. (Zevrubnější práce o zmíněné svitě
praporů bude v brzké době publikována.)

Není vyloučeno, že po r. 1624, kdy Lichtenštejnův pluk je
na rozkaz Ferdinanda II. postoupen nejvyššímu Cratzovi, zůstáva-
jí tehdy už neaktuální prapory uloženy na Hradě mezi "alte Fah-
nen". Prapory v Rudolfově zbrojnici měly bezesporu vztah k dří-
vějším panovníkům. Mohl tam být třeba i prapor císaře Matyáše,
který je rovněž v ST a jehož provenience je poněkud těžko vy-
světlitelná ?

Závěrem bude na místě zmínit se o péči o trofeje. První
konzervátorské pokusy se začaly uskutečňovat již koncem 19. sto-
letí. Od 40. let převzal konzervování švédský památkový úřad. Od
r. 1987 zaměstnává ST dvě textilní konzervátorky výhradně pro
trofeje. Fragmenty nelepíme na nové podklady, takže zůstávají
neporušené a přístupné pro budoucí textilní badatele. Díky této
péči je dnes možné studovat v ST textilní materiály od 15. sto-
letí, mimo jiné unikátní sbírku asi 400 různých vzorů čínských
hedvábných damašků ze 16. století.

Pro zájemce o naši kolekci přikládám adresu (Armémuseum,
Statens troféesamling, Box 14 095, S-104 41 Stockholm, Sverige),
kam mohou psát své eventuální dotazy a připomínky. Samotné Armé-
museum ve Stockholmu je pro veřejnost nepřístupné do r. 1998 pro
rozsáhlou rekonstrukci.

* / Vzhledem k jejich rozměrům se mohlo též jednat o dekorační
praporce (banderia) u příležitosti korunovace Fridricha (pozn.
red.).

Poznámky:

- (1) Zemský archiv Stockholm, Skoklostersamlingen E 8393, Johan Koppý till K.G.Wrangel 21/31 7 1648.
- (2) Theatrum Europaeum VI, s. 328.
- (3) Zemský archiv Stockholm, Stegeborgssamlingen E 155, Skrivelser till Kari Gustav fran Wentzel Mitschan, friherre av Klinstein och Rostock.
- (4) Podle V. Lívy (Prameny k dějinám třicetileté války. Díl III, Praha 1951, s. 116-119) 21.1.1621 odvedlo Nové Město pražské do zbrojnice ... i damaškovou červenou jezdeckou korouhev, 5 landsknechtských praporů...
- (5) Formeele Lijste Ende Specificatien van't ghene in de Stadt Praage, in't Keyserl. Arsinael, namentlijcken Retschyn, is gevonden, ende aen Generael Coningsmerck den 28 Julij overghelevert. Amsterdam 1648 (KB).
- (6) LÍVA, V.: Bouře nad Prahou aneb Švédové před Prahou a v Praze 1648. Žikešův pražský špalíček VII. Praha 1948, s. 28.
- (7) LÍVA, V.: Prameny... Díl VI, s. 333, 337.
- (8) LÍVA, V.: Prameny... Díl IV, s. 265, 289. WREDE, A. von: Geschichte der k. und k. Wehrmacht. II. Band. Wien 1898, s. 44, 55.
- (9) DISTELBERGER, R.: Pierres precieuses du Liechtenstein. *Connaissance des arts* 343 ze září 1980, s. 63.
- (10) ČAREK, J.: Praporec pražského ozbrojeného sboru z 15. století. Pražský sborník historický XI. Praha 1979, s. 101-103. Viz též *Vexilologie* č.37, 1980, s. 656 a 666.
- (11) POLIŠENSKÝ, J.: Nizozemská politika a Bílá Hora. Praha 1958, s. 205.
- (12) ČAREK, J.: Městské znaky v českých zemích. Praha 1985, s. 166.
- (13) RIEDER, H.: Wallenstein. Wien 1983, s. 46.
- (14) PLAGE, F.: Die Einnahme der Stadt Frankfurt a.d. Oder. Frankfurt 1931, s. 29.
- (15) PLAGE, F.: op.cit., s. 29.
- (16) DUDIK, B.: Die Rudolphinische Kunst- und Raritätenkammer in Prag. *Mittheilungen der k.k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale*, 12, 1867, s. 37 a 44.

22. výroční schůze Vexilologického klubu

V sobotu 27. března 1993 se v zasedací místnosti Vojenského muzea na Vítkově sešlo 22 českých a slovenských vexilologů na své 22. výroční schůzi. Po uvítání a tradičním představení přítomných přednesl mgr. P. Fojtík jménem výboru klubu obsáhlou zprávu o činnosti a hospodaření klubu v r. 1992. V úvodu vyzval nejen přítomné, ale i ostatní členy klubu, aby se podle svých možností aktivněji zapojili do spolupráce s výborem, protože počet jeho členů pro běžnou agendu je v současné době velmi malý. Dlouhodobé zahraniční pobyty ing. J. Martykána a ing. J. Hnáta, úmrtí ing. M. Krůpy, CSc., a odchody z klubu či z výboru M. Purše a mgr. P. Pejchy - to vše jsou pro výbor citelné úbytky, za které stále není žádná náhrada. Část vystoupení byla věnována

otázce placení příspěvků v r. 1992 i v roce letošním. Mgr. P. Fojtík vyzdvihl opět poměrně slušnou disciplínu při úhradách příspěvků formou poste restante, a to i přes problémy, které způsobilo rozdělení Československa a následná peněžní odluka. Jménem výboru mgr. P. Fojtík ještě jednou poděkoval všem členům, kteří v uplynulém i letošním roce přispěli svými finančními dary na klubovní konto. Z více než tři desítek letošních dárců jmenujme zatím alespoň ty nejvýznamnější - ing. Veselého (100 Kč), dr. J. Bílého a dr. Vl. Baara (po 140 Kč), Vl. Kopřivovou (300 Kč), V. Jelínka (400 Kč) a J. Dvořáka (500 Kč). Dále byli členové informováni o aktuálních technických i organizačních podmínkách dalšího vydávání *Vexilologie*, kdy dosavadní tiskárna nám vypověděla své služby. Na tisk zpravodaje v r. 1992 přispěl částkou 2000 Kč Obvodní úřad Prahy 3 ze svého humanitního fondu. Na letošní rok se mezi sponzory zařadila českobudějovická firma *Tonner International*, jejíž logo se proto začalo objevovat na obálce *Vexilologie*. V závěru výroční zprávy zazněla informace o některých odborných aktivitách členů klubu (činnost v heraldické komisi Parlamentu ČR - ing. A. Brožek, J. Louda, dr. Zb. Svoboda nebo odborná spolupráce při navrhování městských vlajek - dr. Zb. Svoboda, mgr. P. Fojtík). Dále byli členové seznámeni s hospodařením klubu v r. 1992 a s návrhem rozpočtu pro r. 1993. Po revizní zprávě ing. P. Exnera byly všechny přednesené dokumenty schváleny.

V následující diskusi vystoupili s informacemi a dotazy V. Jelínek, ing. P. Exner, mgr M. Bartoš, ing. Z. Mužik, ing. A. Brožek a J. Žofka. Ing. A. Brožek byl výroční členskou schůzí jednomyslně zvolen delegátem Vexilologického klubu na letošním zasedání FIAV v Curychu.

V odborné části schůze vystoupil ing. A. Brožek s hlavním referátem na téma *Přijetí nových státních symbolů ČR a práce heraldické komise*. Tuto přednášku doplnil dr. Zb. Svoboda, který navázal informacemi o některých technických náležitostech prezidentské vlajky. Dr. V. Tetur vystoupil s připomínkou k závaznosti úředního vyobrazení státního znaku ve Sbírce zákonů ČR z pohledu právníka.

Podobně jako v minulém roce shlédli účastníci schůze i letos videozáznam složený ze zkrácených ukázek některých televizních pořadů a přenosů s vexilologickou tematikou (vexilologické vybavení kanceláře prezidenta republiky, použití státních symbolů při podpisu ústavy Slovenské republiky a některá agenturní zpravodajství).

22. výroční členská schůze Vexilologického klubu byla zakončena tradiční burzou vexilologických zkušeností.

Mgr. Pavel Fojtík

NOVÉ VLAJKY

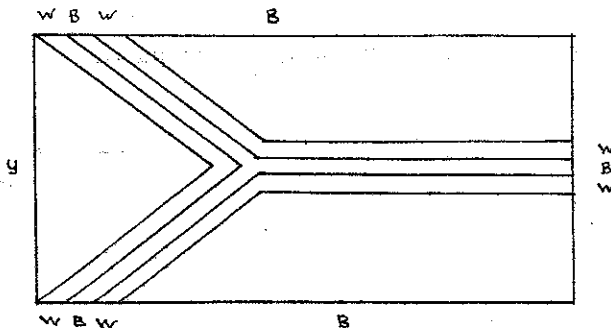
RUMUNSKO

Podle znění rumunské ústavy (hlava 1, článek 12) je rumunská vlajka trikolorou tvořenou třemi svislými pruhy, modrým, žlutým a červeným. Rumunský státní znak, jehož popis byl uveřejněn

v orgánu *Monitorul Oficial al Romanei* č. 236 z 24.9.1992, není podle osobního sdělení pracovníků rumunského velvyslanectví v Praze součástí státní vlajky. im

TUVA

Nařízením Nejvyšší rady Tuvské republiky ze 17. září 1992 byla schválena tuvská státní vlajka. Jejím autory jsou Ivan Čamzoevič Salčak a Oleg Iljič Lazejev. Vlajka je modrá se žlutým rovnoramenným trojúhelníkem u žerdi sahajícím do jedné třetiny délky vlajky. Od zbylého modrého listu je trojúhelník oddělen bílým polem ve tvaru ležícího ypsilonu o šířce $1/6$ šířky vlajky. Do bílého pole je položen další ypsilon, který je však modrý a užší (šířka ramen odpovídá $1/18$ šířky vlajky). Poměr stran vlajky je 1:2. (Příloha k nařízení.) R. Klimeš

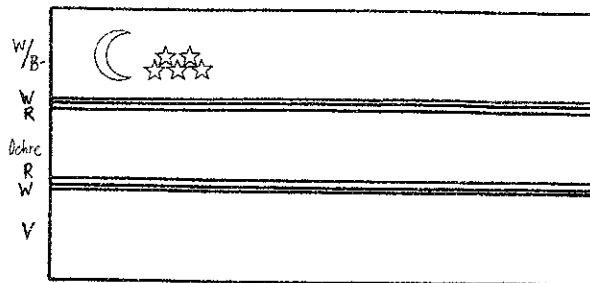

KARAKALPACKO

Dne 14. října 1924 na 2. zasedání VCIK SSSR byla vyčleněna z části Turkestánu a Chorezmské republiky Karakalpacká autonomní oblast, jež byla od února 1925 součástí Kazachstánu a od r. 1930 patřila do RSFSR. Dne 20.3.1932 byla oblast přeměněna na Karakalpackou ASSR, nadále v rámci RSFSR. V r. 1934 dostala tato republika svoji první vlajku - červený list se žlutými nápisy RSFSR a Karakalpacká ASSR ve dvou jazycích. Po přijetí sovětské ústavy v r. 1936 byla Karakalpacká ASSR začleněna do Uzbeké SSR, kde až do r. 1978 neměla svou vlastní vlajku a užívala jen uzbecké symboly. Konečně v r. 1978 přijala znak a vlajku (viz Vexilologie č. 51, s. 1084), která se lišila od uzbecké názvem republiky ve dvou jazycích pod srpem a kladivem, nikoliv napravo od nich, jak se někdy nesprávně uvádělo. V r. 1991 byla vyhlášena soutěž na nové karakalpacké symboly. Nepřinesla však konkrétní výsledky, a tak nová karakalpacká vlajka byla zavedena až po přijetí nových uzbeckých symbolů. Stalo se to zákonem č. 229/XII ze 14. prosince 1992, kde v článku 4 byla vlajka popsána jako list tvořený třemi vodorovnými pruhy, modrým, okrovým a zeleným. Okrový pruh je odělen od sousedních úzkými bílými a červenými proužky. Pokud je vlajka široká 125 cm a dlouhá 250 cm, má modrý a zelený pruh šířku 42 cm, okrový 34 cm, bílé proužky 1 cm a červené 2,5 cm. Na modrém pruhu u žerdi je půlměsíc a napravo od něho pět pěticípých bílých hvězd. Půls

RSFSR
РСФСР
Qaraqalpaqstan ASSR
КАРАКАЛПАКСКАЯ АССР

1/8

měsíc se konstruuje pomocí dvou kružnic o průměrech 22 a 19 cm. Jejich středy leží na ose souměrnosti modrého pruhu a jsou od sebe vzdáleny 4 cm. Vzdálenost půlměsíce od žerdi činí 20 cm. Hvězdy jsou vepsány do myšleného obdélníka

o stranách 30 a 15 cm, vzdáleného od žerdi 43 cm. Jsou ve dvou řadách - dvě v horní a tři v dolní řadě - a jsou vepsány do myšlených kružnic o průměru 10 cm. Nejnižší bod půlměsíce a hroty dolních hvězd leží na myšlené přímkce vzdálené 10 cm od bílého proužku.

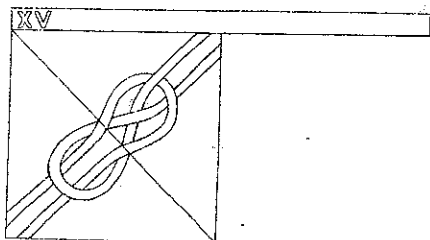

Znak byl vypracován později než vlajka. Byl přijat v předvečer schválení karakalpacké ústavy 9. dubna 1993 zákonem č. 258/XII a popsán v článku 3. Liší se od uzbeckého stuhami (pod stuhou v uzbeckých barvách je stuha v barvách Karakalpacka) a scénérií za ptákem (zde zvaným Kumaj-kus). Zlaté slunce vychází nad temně modrými horami, modrou řekou a modrým mořem, symboly Amudarji a Aralu. Hora v první linii je okrová, označena je jako hora-pevnost a představuje starou kulturu, jednotu svérázných kořenů karakalpackých národů. Nápis KARAKALPAKSTAN je červený, osmiúhelník modrý a má žlutý lem. Půlměsíc

i pěticípá hvězda jsou bílé. Oba zákony byly otištěny až v den schválení karakalpacké ústavy 10. dubna 1993.

A. N. Basov. - I. M. Kurkov

15. MEZINÁRODNÍ VEXILOLOGICKÝ KONGRES

V době od 22. do 27. srpna 1993 se v Curychu konal další mezinárodní vexilologický kongres, patnáctý v pořadí. Podle vžitě tradice připravila Švýcarská vexilologická společnost, pořadatelka sjezdu, pro tuto událost vlajku. Je čtvercového formátu, kosmo rozdělená na dva trojúhelníky, žerďový je modrý, vlajčící je bílý. Šíkmo jsou ve střídavých barvách umístěna dvě lodní lana

spojená plochým (skotským) uzlem. K hornímu lemu je přišit červený ocas (německy zvaný *schwenkel*) s bílou římskou XV u žerdi. Symbolika je velice výstižná. Čtvercový formát a *schwenkel* charakterizují hostitelskou zem, kosmé dělení a modrobílé trojúhelníky hostitelský kanton. Zauzlená lana připomínají hlavní element vlajky FIAV, mezinárodní organizace, která převzala záštitu nad sjezdem. V parčíku před vchodem do budovy Zemského muzea, které hostilo účastníky kongresu, byly dvě skupiny stožárů, jedna o pěti členech, druhá o dvaceti pěti. V první skupině vlály nepřetržitě po celou dobu sjezdu vlajky (zleva doprava) Švýcarské vexilologické společnosti, curyšského kantonu, Švýcarska, 15. kongresu a FIAV. V druhé skupině vlály národní vlajky účastníků kongresu. Ty byly vztyčovány denně před zahájením sjezdového jednání a stahovány večer. Vlajka kongresu byla pochopitelně vidět i v zasedací síni. Visela vedle vlajky pořádající společnosti u stolu předsedy zasedání. Další exemplář vlajky sloužil ve formě praporu při exkurzích pro označení shromaždiště účastníků kongresu jako značka pro houf. Tím plnil prapor jedno ze svých prapůvodních poslání. Domácí obyvatelé natolik zvykli na vyvěšování vlajek a nošení praporů se ani neohlíželi. Nepřipadali jsme jim jako podivíni. jt

NOVÉ ZNAKY

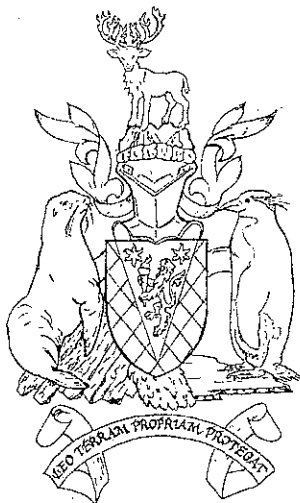
KAPVERDY

Současně s kapverdskou vlajkou (viz Vexilologie č. 87, s. 1709) byl změněn i státní znak. Tvoří jej bílé kruhové pole, rámované úzkými modrými mezikružími. Druhé širší modré mezikruží je v dolní části doplněno třemi příčnými břevny. Nad nimi je rovnostranný modrý trojúhelník s bílou pochodní a bílým plamenem. Okolo trojúhelníku je opis *REPÚBLICA DE CABO VERDE*, který je zřejmě modrý. V horní části kruhového pole je žlutá olavnice, pod ní jsou dva žluté články řetězu, zelené palmové snítky a deset (5+5) žlutých pěticípých hvězd. Olavnice symbolizuje přímost a spravedlnost, základní principy kapverdské ústavy. Rovnostranný trojúhelník značí jednotu a rovnost občanských práv zaručených lidu demokratickou vládou. Pochodeň symbolizuje svobodu, získanou po mnoha letech obětování, mučení a boje proti utlačovatelům. Modrá připomíná barvu moře, jež obklopuje ostrovy, inspiruje básníky a poskytuje lidem potravu. Články řetězu symbolizují solidaritu a přátelství, vládnoucí v srdcích kapverdských občanů rozptýlených ve třech světadílech. Palmové listy značí vítězství získané v boji za národní nezávislost a víru, jež byla morální podporou pro obyvatele v době útlaku. Hvězdy označují deset ostrovů, z nichž je vytvořen tento stát. (Bulletin Official de

JIŽNÍ GEORGIE A JIŽNÍ SANDWICHOVY OSTROVY

Tato teritoria byla dříve známa jako závislá území Falklandských ostrovů, z nichž byla spravována až do r. 1985. Poté byly ostrovy odděleny jako separátní britské teritorium s vlastními zákony a ústavou platnou od 3. října 1985. Poté, co v r. 1990 Britské indickooceánské území přijalo své symboly, zůstalo jako jediné britské závislé území bez vlastních symbolů právě území Jižní Georgie a Jižních Sandwichových ostrovů. Z iniciativy Williama H. Fullertona, guvernéra Falklandských ostrovů, jenž je zároveň z moci úřední komisařem tohoto území, udělila College of Arms

Jižní Georgii a Jižním Sandwichovým ostrovům 14. února 1992 znak. Ve stříbrno-modře routovaném štítu na zeleném klinu je zlatý lev ve skoku s červenou zbrojí, držící zlatou pochodeň s červeným plamenem. Nad lvem jsou dvě zlaté hvězdy se šesti vinitymi hroty. Na štítu je umístěna kolčí přilba s modro-stříbrnou točenicí. Na ní na skále přirozené barvy se čtyřmi červenými vrcholky stojí vstříc hledící sob přirozené barvy (hnědý s hnědými parohy) s červenými kopytky. Přikryvadla jsou stříbrná a modrá. Štítonoši jsou vlevo tučňák patagonský v přirozených barvách (šedočerný s bílým břichem a červenými nohama) s oranžovým zobákem, péra na hlavě jsou zlatá, vpravo lachtan, rovněž v přirozených barvách. Podestem je břidlicová skála šedavé barvy (vpravo) a stříbrná ledová kra (vlevo), mezi nimiž vyrůstá zelený trávnik. Pod štítem je zlatá, červeně podšitá stuha

s černým nápisem v latině *LEO TERRAM PROPRIAM PROTEGAT* (ve volném překladu Nechtě lev chrání své vlastní území). Stříbrná, modrá a zelená symbolizují led, sníh a travu, lev značí Británii, pochodeň výzkum (na území žijí jen polární badatelé). Zlaté hvězdy jsou ze znaku kapitána Jamese Cooka, jenž pojmenoval Jižní Georgii na počest krále Jiřího III. a Jižní Sandwichovy ostrovy podle hlavního sponzora plavby Jiřího, 4. hraběte (earl) ze Sandwichu. Skály připomínají vulkanický charakter ostrova. Autorem znaku je Conrad Swan, registrátor College of Arms. O vlajce tohoto území zatím není nic konkrétního známo. C. Swan však 13. dubna 1992 napsal W.H.Fulleronovi, že může užívat jako guvernéra vlajku Union Flag se znakovým územím rámovaným vavřínovým věncem na bílém kruhu uprostřed. (Znakové privilegium ze 14. února 1992; Dopis z úřadu Komisaře pro Jižní Georgii a Jižní Sandwichovy ostrovy autoru zprávy z 23. října 1992.)

ALTAJ

Dne 24. června 1993 byl na 8. zasedání Nejvyšší rady Altajské republiky schválen státní znak. Jeho autorem je Ignatij Ivanovič Ortonulov, žijící v hlavním městě Gorno-Altajsku. Znak tvoří modré, zlaté lemované, kruhové pole, v jehož středu je zlatá mytická bytost s ptačí hlavou a křídly a tělem irbise, sněžného levharta. Připomíná legendárního gryfa ztělesňujícího slunečního ptáka, vládce života, strážícího klid, mír a štěstí země a chránícího zvěř, ptactvo a přírodu. Nad ním je trojklaný Chan-Altaj (hora Bělucha), jenž symbolizuje krásu a sílu otců země. V dolní části znaku je ornament tyrkysově smaragdové barvy, který znázorňuje dvě největší altajské řeky a jejich přítoky - Bij (s přítoky Čolušman, Baškaus, Čebdar, Šavlu, Kara-Kokšu a Lebeď) a Katuň (s přítoky Kok-suu, Ak-kem, Arkyt, Ursul a Išu). V místě spojení obou řek v dolní části znaku je zvlněný pruh představující Tělecké jezero. Mezi ním a gryfem je zlaté ohniště, symbol síly a věčnosti rodného domu. Modrá barva znaku připomíná věčně modré altajské nebe. (Federacija č. 70 (126) z 26.6.1993; dopis prezidia Nejvyšší rady Altajské republiky z 8.7.1993.)

M. V. Revnivceva

CHAKASKO

Jak nás informoval v dopise N. G. Bulakin, první náměstek Nejvyšší rady Chakaské republiky, došlo v říjnu 1992 na 4. zasedání Nejvyšší rady Chakaské republiky k důležité změně ve znaku této země. Do dolní části znaku byl přidán černý nápis CHAKASIJA. Pro úplnost uvádíme, že v nařízení o znaku je stanoven poměr kresby levharta ke kruhu na 1:2 a poměr kresby slunečního znaku k levhartu na 1:3.

RK

VEXILOLOGICKÁ LITERATURA

Guinnesova encyklopedie. Bratislava: Mladé letá 1992. 768 s. ISBN 80-0600518-4 Cena 1100 Kč

Jak je uvedeno v úvodu knihy, jedná se o encyklopedii, která představuje soustavu poznatků lidstva, v nichž se zakrátko čtenáři dokáží snadno orientovat. Není to tedy vexilologická publikace, obsahuje však i část vexilologicky zajímavou. V poslední části encyklopedie, která se nazývá Země světa je na s. 660 až

746 otištěno mimo jiné celkem 189 vlajek samostatných států světa. Jednotlivé státy jsou řazeny abecedně, u každého jsou pak uvedeny základní statistické údaje, informace o zřízení, zeměpisě, hospodářství a dějinách, mapka státu a státní vlajka. Co asi u publikace tohoto typu překvapí nejvíce, je, že vlajky jsou reprodukovány v příslušném stanoveném poměru stran vlajkového listu a jsou například i dobře rozlišeny odstíny červené, modré a zelené barvy. Přestože jako redakční uzávěrka je uvedeno datum 5.5.1992, jsou údaje o některých vlajkách až překvapivě aktuální. Vlajky jsou označeny jako státní, avšak u některých zemí najdeme vlajky spíše národní, tedy bez znaku, např. u Argentiny, Bolívie, Dominikánské republiky, Finska, Guatemaly, Nikaraguy, Peru, Rakouska, Salvádoru a Španělska. Naproti tomu jsou zařazeny téměř všechny vlajky nástupnických států bývalého SSSR s výjimkou vlajky Tádžikistánu a Kazachstánu, a to v bezchybném provedení včetně barevných odstínů. Nechybí ani "aktualizované" provedení vlajek Albánie, Bulharska, Rumunska (bez znaků, ev. hvězdy v případě Albánie), staronová vlajka Konga, vlajka Jugoslávské svazové republiky (bez pěticípé hvězdy) a dalších států bývalé Jugoslávie - Slovinska, Bosny a Hercegoviny, Chorvatska, kromě Makedonie, která není vůbec uvedena jako samostatný státní útvar. Jako poměrně "čerstvé" novinky lze označit vlajku Kambodže (světle modrý list s bílou siluetou mapy země) nebo Afghánistánu (tři vodorovné pruhy v poměru 1:1:1 v barvách černé, bílé a zelené), i když tyto vlajky asi nebudou definitivní a pravděpodobně nebudou mít dlouhého trvání. Je zajímavé, že pod heslem Československo je v knize název tehdejší ČSFR uveden jako Česko-Slovensko, vlajka (samozřejmě tehdy platná federální s klínem), avšak na připojené mapce již jsou obě republiky od sebe odděleny čarou znázorňující hranice. To u jiných mapek federálních států v knize není a jednotlivé federální či spolkové státy tu nejsou vyznačeny. Přes všechny uvedené klady se nicméně i v této knize objevuje nemálo chyb, např. u vlajek Iráku, Fidži, Laosu, Marshallových ostrovů, z nichž vůbec ta nejhorší je asi záměna modré a žluté barvy u vlajek Svaté Lucie a Svatého Kryštofa a Nevisu. Vzhledem k tomu, že se nejedná o čisté vexilologickou publikaci, dá se i přes zmíněné nedostatky označit tato část knihy za poměrně zdařilou a užitečnou, zejména pro začínající vexilology. Proto největším nedostatkem knihy asi zůstane její cena, která může mnohého zájemce odradit od její koupe.

Josef Hubka

Visser, Derkwillem: *Flaggen, Wapen, Hymnen*. [2. vyd.] Augsburg: Battenberg, 1991. 358 s., ill. ISBN 3-89441-044-2 DEM 29.80

Když v r. 1987 vyšlo 1. vydání této knihy, chyběly v ní údaje o Dominice, Grenadě, Sv. Kryštofovi a Sv. Tomáši. Důvod byl prostý, vydavatel měl málo místa, a tak neotiskl celý rukopis (přesto čtyři stránky díla zaplnily tehdy reklamy). Redaktoři nového vydání byli k autoru uznalejší, nejen že do knihy zařadili vyřazené texty, ale navíc dali zaktualizovat kresby vlajek a znaků i geografické texty. Německo je uváděno již jako sjednocené, přibyla Namibie, kresba jejího znaku je však jen černobílá. K textům musíme mít bohužel řadu kritických připomínek.

Např. ve statí o Československu byl sice změněn úřední název z *Československá Socialistická Republika na Česká a Slovenská Federativna Republika* (sic!), dále se však uvádí, že se jedná o socialistickou republiku. I nadále je otištěna jen česká část hymny apod. Ing. Aleš Brožek

Hesmer, Karl-Heinz: *Flaggen und Wappen der Welt. Mit einem Schlüssel zur Flaggenbestimmung.* Gütersloh: Bertelsmann, 1992. 208 s., ill. ISBN 3-570-01082-1 DEM 39.80

První Hesmerova kniha se objevila v r. 1975 pod názvem *Flaggen, Wappen, Daten der Staaten der Erde von A-Z* u téhož nakladatele. Autor měl štěstí, že ji mohl vydat, když mu ještě nebylo 30 let. Kniha obsahovala texty k tehdejším státům světa (1 nebo 2 strany pro 1 zemi) a ke každému barevné vyobrazení vlajky a znaku. Proti prvnímu vydání představuje nová kniha podstatný pokrok. Základní koncepce díla zůstala nedotčena. Velkým přínosem je rozšíření předmětu knihy o regionální vlajky a znaky. To vysvětluje vysoký počet vyobrazení (přes 900). Historické symboly nejsou graficky znázorněny, o to větší je o nich zmínka v textu. Předmluva je velice dobrý, stručně koncipovaný úvod do vexilologie a heraldiky. Kniha je ukončena kapitolou o vlajkách národů usilujících o státní nezávislost, kapitolou o vlajkách mezinárodních organizací a konečně klíčem k určování vlajek, značně připomínajícím Loudovu soustavu z jeho knihy *Flaggen und Wappen der Welt von A-Z* z r. 1972. Idea uveřejnit regionální symboly není důsledně uskutečněna. Novinkou jsou takové symboly z Francie. Na druhé straně chybějí např. symboly norské a japonské. Vlajky republik Ruské federace rovněž nejsou uvedeny, ale to je pochopitelné. Ani my je ještě všechny neznáme. Pro velký rozsah knihy se autorovi nepodařilo vyvarovat se četným chybám. Za pomoci rad, pokynů a návrhů přátel, jež dostal v poslední době, by mohlo být další vydání opravdovým přínosem ve vexilologické a heraldické literatuře.

Ing. Jiří Tenora

VEXILOGICKÝ SOFTWARE

Osobitě kouzlo vlajek zaujalo i tvůrce programů. A tak hned poté, co se osobní počítače naučily pracovat s grafikou a barvami, vznikly programy, které dokáží vlajky zobrazit. Některé programy ukazují vlajky jako přídatek k jiným datům, některé používají motivy vlajek jako dekorativní prvek a jiné jako objekty her pro děti a mládež. Čtenáře našeho zpravodaje chceme příležitostně o nich informovat, a proto jsme zavedli od tohoto čísla novou rubriku.

Mosbo, Thomas J.: *Flags of every nation under the sun.* Janesville (101 E. Milwaukee St., Suite 423, WI 53545 U.S.A.): Wyndware.

Program *FLAGS* obsahuje obrázky vlajek 170 nezávislých států svě-

ta a další vlajky nižších správních jednotek a závislých území, vlajky historické, městské, námořní a další, celkem více než 240 vlajek. Většina z nich je zobrazena v textovém režimu, který neumožňuje ukázat detaily, některé však mají možnost zobrazení v grafickém režimu, takže detaily jsou lépe patrné. Vlajku, kterou chceme zobrazit, najdeme v některé z deseti nabídek uspořádaných podle územního principu. Program také umožní prohlížení vlajek jedné po druhé stále dokola. Zajímavou možností programu je zobrazení historie vlajek USA a Velké Británie. Všechny vlajky mají jednotné měřítko (cca 2 : 3), jen vlajky Švýcarska a Nepálu, které mají nejvíce odlišný tvar, a vlajky Ekvádoru a Kolumbie, které jsou až na poměr stran shodné, jsou zobrazeny s odpovídajícím poměrem stran. Mimo možnosti zobrazit vlajku podle výběru si můžeme s počítačem zahrát vexilologické "pexeso", nebo nám počítač umožní hádat vlajky formou kvízu, jehož obtížnost zvolíme. V těchto případech jsou vlajky menší a podle mého mínění i hezčí než při zobrazování jedné vlajky na celou plochu obrazovky monitoru. Program umožňuje také měnit barvy vlajek, ale vnučuje se otázka proč. Odpověď najdeme v anglické dokumentaci k programu, kde se uvádí důvod "jen tak pro zábavu". Dokumentace je dodávána na disketě zároveň s programem *FLAGS*. Je v angličtině a má devět stran textu. Program pro svou činnost vyžaduje počítač třídy IBM-PC s alespoň 256 KB operační paměti, operační systém MS-DOS 3.0 nebo vyšší a grafickou kartu alespoň CGA. Samozřejmě je vhodný barevný monitor. Program je volně šiřitelný, ale budete-li ho používat, měli byste zaplatit 15 USD registračního poplatku na adresu *WYNDWARE*. Poté obdržíte nejnovější verzi programu. Tu získáte v České republice i za Kč. Tato částka ovšem hradí pouze cenu diskety a náklady šířitele, tj. není to registrační poplatek!

Ing. Petr Exner

VÝZVA

Obracím se na členy klubu, aby nám zaslali sdělení o praktickém užívání městských vlajek ve svém okolí a jejich podobě. Je totiž prokázáno, že některá města obnovila užívání starších symbolů nebo dokonce užívá nové bez úředního schválení, resp. udělení Parlamentem České republiky. Prosíme o vaše aktuální poznatky o městských vlajkách bez ohledu, zda již byly v minulosti ve *Vexilologii* podobné informace publikovány.

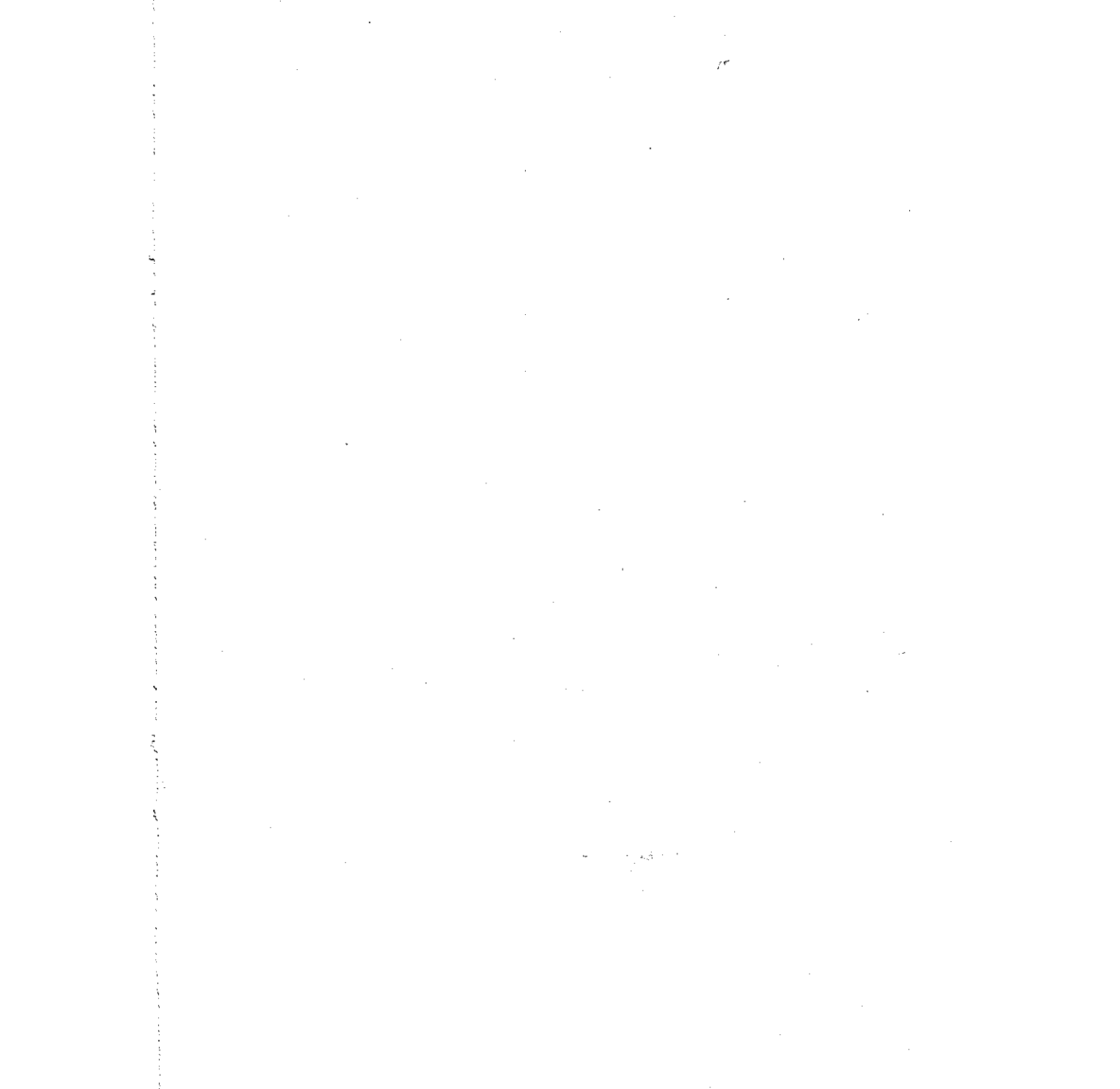
-pf-

VEXILOLOGIE - zpravodaj Vexilologického klubu, 130 00 Praha 3, Pod lipami 58. Toto číslo připravil ing. Aleš Brožek za spolupráce mgr. P. Fojtíka, J. Loudy, doc. dr. L. Muchy, CSc., a dr. Zb. Svobody. Výtvarně spolupracovali A. N. Basov, ing. P. Exner, mgr. P. Fojtík, R. Klimeš a M. V. Revnivcev.

Listopad 1993

č. 89

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha čj. NP 426/93 ze dne 23.3.1993.

Z OBSAHU TOHOTO ČÍSLA:

ČESKÉ PRAPORY UKOŘISTĚNÉ ZA TRICETILETÉ VÁLKY	1731
22. VÝROČNÍ SCHŮZE VEXILOLOGICKÉHO KLUBU	1737
NOVÉ VLAJKY	1738
Rumunsko	1738
Tuva	1739
Karakalpacko	1739
15. mezinárodní vexilologický kongres	1740
NOVÉ ZNAKY	1741
Kapverdy	1741
Jižní Georgie a Jižní Sandwichovy ostrovy	1742
Altaj	1743
Chakasko	1743
VEXILOLOGICKÁ LITERATURA	1743
VEXILOLOGICKÝ SOFTWARE	1745

SUMMARY

The leading article on Czech banners kept in the Army museum in Stockholm was written by a Czech vexillologist Eva Turek. She has been working there since 1988 and has been taking care of more than 4,000 trophies. She describes banners which were captured in Bohemia by the Swedish army during the Thirty Years' War. Among them there are 9 banners used by Wallenstein troops (Fig. 1), a banner from the period of the rule of King Ferdinand III (Fig. 2), and one of the oldest banners in the Army museum collection - a Hussite banner (Fig. 3). Fig. 4 shows a banner coming from the period of Rudolph II. Infantry colours (Fig. 5 and 6) might originate from the town of Kutná Hora and from that of Choceň, respectively. A report of the AGM held in the Army Museum in Prague on 27 March 1993 is at pages 1737 and 1738. Regular sections *New Flags* and *New Arms* are devoted to flags of Rumania, Tuva, Kara-Kalpakia, and 15th congress of vexillology, as well as to arms of Cape Verde, South Georgia and the South Sandwich Islands, Altai, and Khakassia. This issue of *VEXILOLOGIE* was published thanks to the generous subvention of the company *Tonner International*.

Vytištění tohoto čísla sponzorovala firma

tonner
international